

VIGILIA

2017/9

Kereszténység és iszlám

JEAN JACQUES PÉRENNÈS: Az iszlám és a kereszténység kapcsolata
VARSÁNYI ORSOLYA: Iszlám és kereszténység a mai Közel-Keleten
SPEIDL BIANKA: Az EU-kompatibilis iszlamizmus utópiája

Áfra János, Géczy János, Markó Béla,
Mohai V. Lajos, Tompa Zsófia és Vörös István versei
POMOGÁTS BÉLA: Dsida Jenő „magyar zsoltára”
Dobai Lili, Thierry Loisel, Térey János és Vörös Anna prózája
ZOLTÁN GÁBOR: Nádas Péter: Világító részletek I–II.

Beszélgetés Simon Róberttel

LUKÁCS LÁSZLÓ:	Assisi szelleme	641
----------------	-----------------	-----

KERESZTÉNYSÉG ÉS ISZLÁM

JEAN JACQUES PÉRENNÉS:	Az iszlám és a kereszténység kapcsolata a II. Vatikáni zsinat fényében és a jelenlegi valóság (<i>Karsai Nóra Mária fordítása</i>)	642
VARSÁNYI ORSOLYA:	Islám és kereszténység a mai Közel-Keleten	650
SPEIDL BIANKA:	Az EU-kompatibilis iszlamizmus utópiája	658

SZÉP/ÍRÁS

ÁFRA JÁNOS:	A védelem köre (<i>vers</i>)	666
VÖRÖS ISTVÁN:	Ibn Rusd temetési menete Marrákesből Cordobába (1199) (<i>vers</i>)	667
TÉREY JÁNOS:	„Ezt nem fogjuk leadni”. Részlet a <i>Káli holtak</i> című regényből	668
VÖRÖS ANNA:	Vadoma szédül; Vadoma galaxisa (<i>próza</i>)	671
MARKÓ BÉLA:	Büntetés; Sok; Halál után (<i>versek</i>)	674
DOBAI LILI:	Hullámkék /es (<i>próza</i>)	676
GÉCZI JÁNOS:	Apolló (<i>vers</i>)	680
POMOGÁTS BÉLA:	Dsida Jenő „magyar zsoltára”. Két költeményről (<i>tanulmány</i>)	681
TOMPA ZSÓFIA:	Verso; Február (<i>versek</i>)	687
THIERRY LOISEL:	Lassú pillantás a káoszra (<i>novella</i>) (<i>Bereczki Péter Levente fordítása</i>)	688
MOHAI V. LAJOS:	A tegnapi hóhérok; Van-e halálmadárdal?; A szökőkút közepébe diszkosz hull; A veszthelyek most üresek (<i>versek</i>)	693

A VIGILIA BESZÉLGETÉSE

VÖRÖS ISTVÁN:	Simon Róberttel	696
---------------	-----------------	-----

KRITIKA

JANY JÁNOS:	Simon Róbert: <i>Politika az iszlámban. A muszlim társadalom anatómiája</i>	705
MÉRCZ ANDRÁS:	Joachim Gnilka: <i>Biblia és Korán. Ami összeköti és ami elválasztja őket</i> ; Dobos Károly Dániel: <i>Jézus alakja a Koránban. Bevezetés a muszlim-keresztény párbeszédbe</i>	707
ZOLTÁN GÁBOR:	Nádas Péter: <i>Világító részletek I–II.</i>	710

SZEMLE

(részletes tartalom a hátsó borítón)	714
--------------------------------------	-----

Az EU-kompatibilis iszlamizmus utópiája

SPEIDL BIANKA

A szerző a Migrációkutató Intézet vezető kutatója, a Magyar Tudományos Akadémia és a Szegedi Egyetem Vallási Kultúrakutató Csoportjának a tagja.

A Nyugaton, kisebbségben élő muszlimok számára az iszlám törvényeinek betartása, a muszlim identitás elsődlegességének megőrzése számos kihívást jelent. Az ezekre adott asszertív, azaz identitás-megőrző válaszok a gyakorlat és a tapasztalat fényében a kulturális, társadalmi integrációt alapjaiban teszik lehetetlenné. Ezen összeférhetetlenség palástolására hódított teret mind politikai, mind pedig értelmiségi körökben az úgynevezett euro-izlám gondolata, amely azt próbálja bizonyítani, hogy a muszlim és az európai identitás összeegyeztethető. E gondolat „apostola” a svájci születésű, egyiptomi származású Tarik Ramadan, a Muszlim Testvériség alapítójának, Haszan al-Bannának (1906–1949) egyenes ágú leszármazottja. Ramadan rendkívüli népszerűségnek örvend a meghatározó nyugat-európai politikai körökben, csakúgy, mint az anyai nagyapja által megalapított Testvériség, amelynek európai ága előszeretettel túnteti fel magát a muszlim közösségek mérsékelt szószólójaként. Az úgynevezett euro-izlám által kínált alternatíva hátterének és alapvetéseinek vizsgálata azonban nem sok okot hagy meg az optimizmusnak. A látszólagos reformizmus mögött ugyanis egy alapvetően konzervatív, fundamentalista látásmód húzódik, amelynek célja Európa iszlamizálása az intellektus és az erkölcsi szilárdság erejével.

Harc a muszlim közösségek feletti kontrollért

Az Európába irányuló muszlim bevándorlás első éveitől kezdve két külső hatalmi tényező igyekezett befolyásolni az iszlám nyugati terjeszkedésének tendenciáit, mind az anyagi támogatás, mind az ideológia szempontjából. Az egyik tényező azokból a hálózatokból szerveződött, amelyet egyes muszlim országok — Törökország, Algéria, Marokkó, Tunézia és Egyiptom — kormányzatai hoztak létre kulturális, oktatási és vallási szervezetek és központok formájában annak érdekében, hogy a diaszpóra feletti kontrollt megtartsák. Ezek az egyesületek az említett országok — szekuláris — kormányzatának meghosszabbított karjaként működtek, és a kibocsátó országok politikai klímájának megfelelő, általában mérsékelt iszlámot propagáltak. Céljuk az volt, hogy megakadályozzák a rezsimekre ártalmas szervezkedéseket a diaszpórában, és hogy fenntartsák a kivándorolt népesség hazához való lojalitását. Az egyik legeredményesebben működő szervezetet a török Vallásügyi Minisztérium (*Diyanet İşleri Başkanlığı*) hozta létre, napjainkban már több száz mecsetet üzemeltet, mintegy másfélezer imámot foglalkoztat és jelen van Európa minden olyan országában, ahol török bevándorlók élnek.¹

¹Ali Bardakoglu: *Moderate Perception of Islam' and the Turkish Model of the Diyanet: The President's Statement.* Journal of Muslim Minority Affairs, Vol. 24, No. 2 (October 2004), 367–374.

²A szervezetet 1941-ben alapította a brit uralom alatt álló Indiában az iszlamista társadalomtudós és vallásjogász Abul A'la Maududí (1903–1979).

³Lorenzo Vidino: *The New Muslim Brotherhood in the West*. Columbia University Press, New York, 2010, 10.

⁴Valerie Amiraux: *Turkish Political Islam and Europe: Story of an Opportunistic Intimacy*. In Stefano Allievi – Joergen S. Nielsen (szerk.): *Muslim Networks and Transnational Communities in and Across Europe*. Brill, Leiden – Boston, 2003, 146–169.

A Muszlim Testvériség Európában

⁵*Annual report of the Office for the Protection of the Constitution*, 2005, 1.4; <http://infosect.freeshell.org/infocult/GermanyAnnualreport2005.pdf>

A kibocsátó országokból működtetett hálózatok legfőbb riválisai a globális iszlamista mozgalmak, mint például a Muszlim Testvériség vagy a Dél-Ázsiában gyökerező Dzsamáat-i Iszlámí,² amely 1941-ben jött létre a brit fennhatóság alatt álló Indiában. A globális iszlamista ideológia képviselői a 20. század második felében mendeiket keresve érkeztek Nyugat-Európába, mivel a független államok létrejötte után a hatalmat gyakoroló szekuláris rezsimiek betiltották működésüket hazájukban. Az európai liberális demokráciák bátorító, a szabadságjogokat teljes körűen tiszteletben tartó légkörében azonban terveik idővel ambiciózusabbak lettek, és arra törekedtek, hogy ideológiájukat, miszerint az iszlám az élet minden területét át-fogó rendszer, a Nyugaton élő muszlimok körében elterjesszék.³ Napjainkra azonban a 2011-es felkeléseket, Törökországban pedig az erdogáni politikai fordulatot követően a kormányzatok által működtetett alapítványok is konzervatívabb hangnemre váltottak. Ennek egyik példája az 1969-ben alapított török fundamentalista vallási-politikai mozgalom, a *Millî Görüş*, amely elsősorban a diaszpórában élő törököket igyekszik összefogni. A szervezet a 1990-es évek végétől a török kormányzat támogatását élvezi. Az AKP és a török iszlamista politikusok gyakran jelennek meg és tartanak beszédeket a szervezet németországi rendezvényein, a hálózat európai vezetői pedig alkalmanként a török választásokon jelöltetik magukat.⁴ Jóllehet a *Millî Görüş* hivatalos nyilatkozataiban rendszerint kifejezi elkötelezettségét a nyugati demokráciák játékszabályainak betartására, törökországi programjukban szerepel az iszlamista alapú államberendezkedés megvalósítása.⁵

A vallási alapú, ám utilitarista politizálás kiváló példája a fundamentalista nézeteket hirdető és a nemzetiszocialista Németország politikai rendszerét mintának tekintő Muszlim Testvériség európai működése. Az iszlamista egyesületek és szerveződések tekintélyes részét az egyiptomi gyökerű mozgalom ideológiája ihlette, amelynek középpontjában a társadalom újra-iszlamizálása és a társadalmi igazságtalanságok orvoslása áll. A szervezet hatékonyságának megértéséhez fontos rávilágítani a Muszlim Testvériség és Szaúd-Arábia kapcsolatára. Az olajárrobbanásnak köszönhetően a szaúdiak ugyan birtokában voltak a megfelelő tőkének, de nem rendelkeztek azzal az értelmiségi réteggel, amely a vagyont geopolitikai befolyássá változtathatta. Erre a feladatra a legalkalmasabbak a Muszlim Testvériség magasan képzett és motivált tagjai voltak, akik készen álltak arra, hogy az iszlám szaúdi wahábita értelmezését globális ideológiává dolgozzák át. Jóllehet volt néhány doktrinális különbség a két irányzat között, ezeket azonban félretették a közös cél érdekében, ami az iszlámnak az egész világon történő elterjesztése volt. A szaúdi források felhasználásával a Testvériség lelkesen látott neki a feladathoz. A pénz egy részét a mozgalom őshonos egyiptomi szervezetének támogatására használták, nagyobb részét

⁶John L. Esposito
(szerk.): *The Oxford
Encyclopedia of the
Modern Islamic World.*
Oxford University Press,
New York – Oxford,
1995, 2:207–209.

pedig iszlám kulturális központok, kiadók és szervezetek alapítására világszerte. Ez a szaúdi szponzorálás a Testvériség szürkeálmányával párosítva vezetett a Muszlim Világ Liga (MWL) 1962-es, és a Muszlim Fiatalok Világszövetsége (WAMY) 1972-es alapításához, és sokmillió dollárral gazdálkodó missziós szervezetek létrehozásához, amelyek világszerte az iszlám fundamentalista, konzervatív értelmezését propagálják.⁶

Jóllehet az Arab-öböl országai biztos menedéket és jólétet kínáltak a Testvériség Egyiptomból menekülő aktivistáinak, néhányan közülük úgy döntöttek, hogy Európában és Észak-Amerikában kérnek menedékjogot, vagy folytatják tanulmányaikat a nyugati világ egyetemén. Ezek az úgynevezett „nyugati testvérek” ezen országokat missziós területnek tekintették. A közel-keleti hátszántától való távolság ellenére nagy lendülettel vágtak bele a szervezkedésbe: egyesületeket alapítottak, kiadványokat szerkesztettek, előadásokat és találkozókat szerveztek, valamint olyan kulturális eseményeket, ahol lehetőség nyílt ideológiájuk terjesztésére. Szervezeteik kezdetekben csupán néhány tucat tagot számláló diákegyesületek voltak, ám tevékenységük hamarosan felkeltette más muszlim, addig politikailag nem aktív diákok érdeklődését, sőt a bevándorolt munkások közül is csatlakoztak hozzájuk.⁷

⁷Lorenzo Vidino: i. m. 27.

⁸Ziad Munson: *Islamic
Mobilization: Social
Movement Theory and
the Egyptian Muslim
Brotherhood.* The
Sociological Quarterly,
Vol. 42. No. 4 (Autumn
2001), 487–510.

⁹Wasif Shadid – Sjoerd
van Koningsveld:
*Religious Authorities of
Muslims in the West:
Their Views on Political
Participation.* In uő
(szerk.): *Intercultural
Relations and Religious
Authorities: Muslims in
the European Union.*
Peeters, Leuven,
2002, 149–170.

Stratégiájuk a Muszlim Testvériség alapítója, Haszan al-Banna 1930-as években, Egyiptomban kidolgozott alulról építkező modelljét követte: nagy hangsúlyt fektettek a képzésre, a propagandára és a közösséghez tartozók anyagi támogatására.⁸ A fiatalok és a nők számára külön egyesületeket hoztak létre, kiadványokat szerkesztettek, kurzusokat szerveztek, külön stábot hoztak létre, amely a propagandáért felelt. Később kutatóhelyeket is alapítottak azzal a céllal, hogy kidolgozzák ideológiájuk azon változatát, amely a Nyugaton, kisebbségben élő muszlimok számára megvalósítható. Az egyik ilyen új doktrína az volt, hogy „az iszlám földje” (*dár al-iszlám*) és „a háború földje” (*dár al-harb*) dogmatikai szembeállítását „a misszió földje” (*dár al-da'wa*) koncepciójának bevezetésével, azaz egy vallásjogi értelemben köztesnek minősített terület beiktatásával finomították. Ez azokra a nyugati országokra vonatkozik, ahol az iszlámot szabadon, üldöztetés nélkül lehet gyakorolni és terjeszteni.⁹ A szervezet első európai bástyája az NSZK-ban volt, ahol 1982-ben megalapították az Iszlám Bizottságot, amely az oktatási-kulturális központként is funkcionáló arab mecseteket ernyőszervezetként fogta össze. Az 1970-es évek politikai változásainak köszönhetően a Testvériség nemzeti és nemzetközi diákszövetségeket is létrehozott egyrészt azzal a céllal, hogy a hazájukba visszatérő diákok iszlamista irányultságát kiformalja, másrészt pedig azért, hogy a bevándorlók első értelmiségi nemzedékének vallási identitását erősítse.

Ez a tendencia az 1980-as években tovább erősödött és új szervezeti kereteket öltött. Ettől kezdve a Testvériség azokra a fiatal má-

sodik és harmadik generációs bevándorlókra fókuszált, akiknek arab nyelvtudása gyengülőben volt és vallási oktatásban sem részesültek. Ekkor kezdtek meg Európa nagyvárosaiban a mecset-építéseket és a Testvériség fiókszervezeteinek létrehozását, amelyek amellet, hogy a fiatalokkal, a nőekkel és a diákokkal foglalkoztak, szociális szolgáltatásokat is kínáltak. A Testvériség így vált az európai iszlám meghatározó tényezőjévé, a holdudvarába tartozó szervezetek pedig a kormányzat által létrehozott, a különböző etnikai összetételű muszlim lakosságot összefogó és képviselő testületekben kaptak kulcsszerepet.¹⁰ A Testvériség számos páneurópai iszlám szervezetet is alapított, mint például az Iszlám Szervezetek Föderációját (FIOE) 1989-ben, amely 28 európai ország több száz szervezetének egyeztetési fóruma lett. 1996-ban a svédországi, franciaországi és brit muszlim ifjúsági szervezetek a Föderációval összefogva megalakították az Európai Muszlim Fiatalok és Diákok Szervezetét (FEMYSO), amelynek székhelye Brüsszelben van. Az 1990-es években a politikai intézményhálózattal párhuzamosan épült ki a vallási intézmények hálózata, amelynek központja Franciaországban volt, ahol több száz fiatal szerzett imám képesítést. Ugyanebben az időszakban hozták éltre az Európai Fatwa és Kutatási Tanácsot a Katarban élő Júszuf al-Qaradáwí vezetésével, amely az európai muszlimok számára ad vallásjogi véleményeket. A *fatwák* hangneme nem radikális, de határozottan konzervatív hangvételű, céljuk a Testvériség ideológiájának terjesztése és olyan muszlim magatartásforma kialakítása, amely legalábbis látszólag kompatibilis a nyugati demokrácia játékszabályaival.¹¹

¹⁰Tarek Dahroug: *The Muslim Brotherhood in Europe*, Al-Ahram Weekly; <http://weekly.ahram.org.eg/News/15614.aspx>

¹¹A szervezet weboldala: <https://www.e-cfr.org/>

A Testvériség a 2001. szeptember 11-i terrorcselekményeket követően kialakult helyzet egyik nyertese lett. Minden korábbinál erősebb befolyásra tett szert annak köszönhetően, hogy az elbizonytalanodott és gyanakvó európai kormányzatok számára önmagát mint közvetítő erőt definiálta, amelynek képessége van a muszlim lakosság feletti ellenőrzésre és a közösségek együttműködési készségének biztosítására. Az ezredforduló után, a terror árnyékában Európa-szerte létrehozott úgynevezett Iszlám Tanácsokban szinte mindenütt többségbe és vezető pozícióba kerültek tagjai. Nemcsak nemzeti szinten nőtt meg befolyásuk, hanem az Európai Unió külfölszéke gazdasági, szociális és emberjogi kérdésekkel foglalkozó intézményeiben és szervezeteiben, például az Európai Parlamentben is, ahol élénk lobbitevékenységbe kezdtek. 2011-ig Európát hátor-szágnak használták a szekuláris arab rezsimek megbuktatásához és iszlamista rendszerek létrehozásához.¹² Ennek fényében érthető, hogy egyes nyugat-európai politikusok és kormányzatok miért támogatták a felkelésekben résztvevő iszlamista, fegyveres, önmagukat ellenzéknek nevező csoportokat. A Muszlim Testvériség kormányzásának egyiptomi kudarcát azonban nem követte európai elszigetelésük, sőt, a Testvériség mint kormányzati szövetséges szerepét a dzsihadista jellegű szervezetek európai megjelenése tovább

¹²Tarek Dahroug: i. m.

erősítette. A szervezet stratégiájának részét képezte a bevándorlók iszlám tudatának erősítése, amit oktatási intézményeken, mecseteken és szociális támogatórendszereken keresztül valósított meg. A tényre-
részi taktika másik eleme az volt, hogy egy európai környezetbe il-
leszkedő muszlim életformát propagált, amelyet eszköznek hasz-
nált politikai céljai eléréséhez. A szervezet vezetői arra buzdították
a fiatalokat, hogy vegyenek részt a választásokon, és maguk is tö-
rekedjenek politikai szerepvállalásra az európai pártokban. A Test-
vériség ideológiája az etnikai hovatartozást egy úgynevezett „isz-
lám állampolgársággal” igyekezett helyettesíteni, önmagát pedig a
muszlim érdekek elsőszámú védelmezőjeként állította be. Követői-
ből kerültek ki azok a vallási vezetők és politikusok, akik elhittették
az európai vezetőkkel és a közvéleménnyel, hogy a határozott iszlám
identitás összeegyeztethető az európai értékrenddel.

Az, hogy a Testvériségnek milyen befolyása van a szavazói pre-
ferenciák kialakításában, megkérdőjelezhető, azonban a muszlim-
ellenesség és az iszlamofóbia vádjának hangoztatásával hatalmuk-
ban áll komoly károkat okozni a politikai és közéleti szereplőknek.
Az iszlamofóbia a Muszlim Testvérek legerősebb fegyverévé vált,
amelynek mértékét előszeretettel nagyítják fel annak érdekében,
hogy magukat az ostromlott közösség védelmezőiként aposztro-
fálják. A megbélyegzéstől való félelem a szervezet számos kritiku-
sát sikerrel hallgatatta el, másokat pedig arra készítetett, hogy min-
den konfrontációt kerüljenek. A szervezet tagjai és szimpatizánsai
rendszerint együttműködőnek és mérsékeltnek mutatkoznak, bár
eszmerendszerük konzervatív és fundamentalista, ugyanakkor erő-
szakos megnyilvánulásokban nem vesznek részt. Békés úton akar-
nak az iszlám számára nagyobb befolyást biztosítani a nyugati po-
litikai életben. Ennek érdekében kettős stratégiát alkalmaznak:
egyrészt arra törekednek, hogy megerősítsék pozícióikat a beván-
dorló muszlim közösségekben, másrészt pedig jó kapcsolatokat
igyekeznek kialakítani befolyásos véleményvezérekkel, politiku-
sokkal, köztisztviselőkkel, a főáramlatba tartozó társadalmi szer-
vezetekkel, vallási vezetőkkel, értelmiségiekkel és újságírókkal. Ez
az aktivitás és törekvés arra, hogy az európai muszlim közösségek
legitim képviselőinek tűnjenek, az elmúlt években egyre látványo-
sabbá vált. E törekvések végcéljáról azonban nem nyilatkoznak, ez
pedig nem más, mint egy ultrakonzervatív és fundamentalista
muszlim bázis létrehozása Nyugat-Európában.

Közelkép:
Tariq Ramadan

Tariq Ramadan 1962-ben született Genfben, anyai nagyapja Hasan
al-Banna, a Muszlim Testvériség alapítója volt 1928-ban Egyiptom-
ban. Szülei Nasser szekuláris rezsimje elől menekültek Nyugatra,
ahol apja, Szaid Ramadan (1926–1995) a Testvériség európai ágának
vezetője lett. Tariq Ramadan a Testvériség által működtetett genfi
iszlám központban tanult, majd három évet töltött az Azhar egye-
temen, Genfben francia irodalmat és filozófiát hallgatott, a 19–20.

századi iszlám reformerekről írott doktorátusát a Genfi Egyetemen védte meg. Nem tagja a Muszlim Testvériségnek, bár eszmerendszerében meghatározó a szervezet ideológiája. 2009 óta az Oxfordi Egyetemen a Katar által támogatott kortárs iszlám tanulmányok intézetének vezetője, valamint a szintén katari finanszírozású, dohai székhelyű Iszlám Vallásjogi és Etikai Kutatóközpont alapítója, 2016-ban pedig Franciaországban iszlám etikai képzési központot hozott létre. Tagja a brit külügyminisztérium és az Európai Unió döntéshozó szervei mellett működő vallási tanácsadó testületeknek is. 2000-ben a Time magazin az új évszázad hét legbefolyásosabb vallási reformere közé sorolta.¹³

Önmagát szalafita reformerként jellemzi, aki az alapelvekhez ragaszkodik, a társadalmi és személyközi kapcsolatok terén azonban rugalmas.¹⁴ Munkásságának jelmondata, hogy az iszlám összeegyeztethető a modernitással és az európai életformával, amit a nyugati filozófiai hagyomány eszközrendszerével igyekszik alátámasztani. Hangsúlyozza egy úgynevezett muszlim identitás elsődlegességét, ami az iszlám alapelveiben gyökerezik. Ezek az alapelvek azonban az iszlám törvény előírásaiban valósulnak meg, amelyek univerzális érvényűek, tehát a gyakorlati élet minden elemét fundamentális módon szabályozzák. Egyrészt törekszik a szent szövegek kontextusba ágyazott magyarázatára, ugyanakkor ellenzi a vallás és a politika szétválasztását az iszlámban. A nyugati jogrend tiszteletben tartása melletti elsődleges érve, hogy ez a muszlimok számára megfelelő keretet biztosít a térítéshez és az iszlám jog betartásához. A dzsiháddal szemben az iszlám békés terjesztésének a híve. Az iszlám hódítás időszakát mérvadónak tekinti abban, ahogy a terjeszkedés során az iszlám átvett bizonyos elemeket — és iszlamizálta azokat. Európát a tanúságtétel *dár al-saháda* földjeként definiálja, amit a misszionálás európai kontextusban elfogadhatóbb megfogalmazásának tekint.¹⁵

¹³Lásd még Tüske László: *Tariq Ramadan és a két nyelvi univerzum. Vigilia*, 2011. május, 348–355. (A szerk.)

¹⁴Tariq Ramadan: *Western Muslims and the Future of Islam*. Oxford University Press, New York, 2004, 26.

¹⁵Paul Donnelly: *Tariq Ramadan: The Muslim Martin Luther?* Salon.com, 2002. február 16; http://www.salon.com/2002/02/15/ramadan_2/

**Közelkép:
Júszuf al-Qaradáwi**

Júszuf al-Qaradáwi 1926-ban született, egyiptomi származású, Katarban élő vallásjogász. Kamaszkorában személyesen találkozott Haszan al-Bannával, akinek hatására csatlakozott a Muszlim Testvériséghez. Az Azhar egyetemen szerzett vallásjogi szakképesítést 1953-ban, majd ugyanitt védte meg doktori fokozatát a *zakátról* (szegényadó) mint a társadalmi egyenlőtlenségek enyhítésének eszközéről. A monarchia, majd később Nasszer elnöksége idején háromszor ítélték börtönbüntetésre, ezért 1961-ben Katarba költözött, ahol jelenleg is él. 1977-ben megalapította az iszlám vallásjogi kart a Katari Egyetemen, s ennek első dékánja lett. 1997-ben létrehozta a dublini székhelyű Európai Fatwa és Kutatási Tanácsot, amelynek azóta is elnöke. Az al-Jazeera televíziós csatornán „Saría és élet” címmel állandó műsora van, a szintén általa kezdeményezett IslamOnline.net vallási témákkal foglalkozó és *fatvákat* (vallásjogi szakvéleményeket) közlő weboldal világszerte a leglátogatottabb

iszlám vallási portál. A Muszlim Testvériség egyik szellemi vezéralakjaként tartják számon, vezetője a Muszlim Vallásjogászok Nemzetközi Egyesületének.

Qaradawít az 1960-as évek eleje óta foglalkoztatja az Európában élő muszlimok helyzete, s először a *Tiltott és megengedett az iszlámban* című könyvében foglalkozott a keresztény-muszlim együttélés problematikájával.¹⁶ E művében óvatos és rugalmas álláspontot fogalmazott meg: a muszlimok számára megengedett az udvariasság és a nagylelkűség a hitetlenekkel, többistenhívőkkel és a „Könyv népeivel”, azaz a keresztényekkel és zsidókkal. Ez utóbbiak kezdetben kinyilatkoztatáson alapuló vallást követtek. A megfogalmazás szóhasználata a látszólagos nyitottság ellenére azonban konzervatív nézetekről és az iszlám felsőbbrendűségébe vetett szilárd meggyőződésről árulkodik. A Fatwa és Kutatási Tanács célja annak elősegítése, hogy a Nyugaton élő muszlimok számára az európai életforma összeegyeztethető legyen az iszlám elsődlegességének megőrzésével. E célból dolgozták ki a kisebbségben élő muszlimokra vonatkozó vallási előírások kimunkálásának módszertanát (*fiqh al-aqalliját*). Ennek megközelítésében a nem muszlim közeg kényszerűség (*darúura*), amelyben az iszlám szabályozások praktikus könnyítésére (*tajszír*) van szükség.¹⁷ Ez a könnyítés a hétköznapi életben való boldogulást szolgálja, és az iszlámot a nyugati emberek számára elfogadható, sőt vonzó vallásként igyekszik bemutatni. Olyan kérdésekben, mint a kamatra adott kölcsön felvétele, a zsidók és keresztények által levágott hús fogyasztása, megengedő álláspontot foglal el, de a kulturális asszimilációt mereven elutasítja. A muszlim vallásgyakorlatot engedélyező országokat *dár al-ahdnak*, a szövetség területének nevezi, ahol az integráció a törvények tiszteletét jelenti a muszlimok számára, ám az értékrend, a szokások, a kultúra elfogadása nélkül.¹⁸

1995-ben a Muszlim Arab Ifjúsági Szövetség Egyesült Államokban tartott konferenciáján kifejtette nézeteit a muszlimok nyugati jelenlétének küldetéséről: „Ami még hátra van, az Róma meghódítása. Ez annak a jóslatnak a beteljesítése, amelynek első része Konstantinápoly bevételére vonatkozik. Ez azt jelenti, hogy az iszlám harmadszor is belép Európába, miután kétszer kiűzték onnan. A hódítást a misszió, az iszlám hit terjesztése (*da'wa*) révén reméljük. Meg fogjuk hódítani Európát, meg fogjuk hódítani Amerikát! Nem karddal, hanem misszióval.”¹⁹ Qaradawí gyakori vendég Nyugat-Európában, szoros kapcsolatokat ápol a muszlim közösségekkel, és az akadémiai világ is megnyitotta előtte kapuit, amikor 2004-ben kinevezték az Oxfordi Iszlám Tanulmányok Központjának (*Oxford Center for Islamic Studies*) kurátorává. A svájci székhelyű *al-Taqwa* bank részvényese — amelyet az úgynevezett Arab Tavasz kirobbanását megelőzően 2010-ig az al-Kaidához is elvezető szálak miatt az Egyesült Államok hírszerzése terrorizmus támogatásával gyanúsított — és az intézménynek egyúttal vallásjogi tanácsadója is.

¹⁶Yusuf al-Qaradawi:

The Lawful and the Prohibited in Islam.

Al-Falah Foundation for Translation, Publication and Distribution, Cairo, 2001, 333–341.

¹⁷Yusuf al-Qaradawi:

Fi fiqh al-aqalliyat al-muslima. Dar al-Shuruq, Cairo, 2001, 37.

¹⁸Uo. 178.

¹⁹https://www.investigativproject.org/profile/167/yusuf-al-qaradawi#_ftn3

²⁰Yusuf al-Qaradawi:
*Jareemat al-ridda wa'l-
uqubat al-mutdadd.*
al-Maktab al-Islami li
tabaa wa nashr, 1998.

²¹Lásd például:
<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22741588>

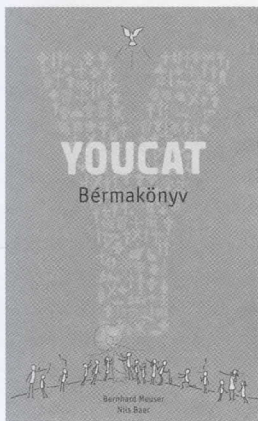
Záró gondolatok

Konzervatív, szélsőséges nézetei közül rendszerint azt szokták kiemelni, hogy támogatja az Izrael ellen elkövetett merényleteket. Ugyanakkor más kérdésekben is hasonlóan radikális álláspontot képvisel, például egy 2002-es fatwájában azokat, akik az iszlámot elhagyják és azt követően szavaikkal és tetteikkel ellene fordulnak, azaz más hatalomnak tesznek esküt és az iszlámot kritizálják, árulóknak nevezte és halálbüntetésüket szorgalmazta.²⁰ Az arab világban 2011-ben kezdődött iszlamista fordulat támogatója, számos felhívást intézett a muszlimokhoz, hogy csatlakozzanak a szíriai fegyveres, iszlamista ellenzék soraihoz.²¹

Az Európában élő muszlimok beilleszkedését végzetesen ellehetetleníti a vallási identitás elsődlegességének hangsúlyozása, történjen ez nyíltan radikális formában — például Juszuf al-Qaradáwi diskurzusában — vagy burkoltan fundamentalista érvrendszer keretében — amint Tariq Ramadán teszi. A cél mindkét stratégia esetében a muszlim háttérű bevándorló közösség vallási identitásának, valamint politikai és gazdasági erejének növelése. E folyamat sikerét azon kormányzatok szűklátókörűsége teszi lehetővé, amelyek a Muszlim Testvériség képviselőinek nyilatkozataiban, illetve a mozgalomhoz kötődő szellemi vezetők gondolatrendszerében rejlő kettősségeket és ellentmondásokat, valamint iszlamista kapcsolatrendszerüket figyelmen kívül hagyják, tevékenységükhöz pedig szellemi és gyakorlati teret biztosítanak Európában.

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

YOUCAT Bérmakönyv

A könyv a bérmálásra készülők számára a fiatalok nyelvén és stílusában mutatja be hitünk alapjait, sok-sok érdekes képpel és illusztrációval, játékos ötlettel. A 12 egységre osztott „bérmakurzus” igazi áttörést hozhat a bérmálásra felkészítésben: jókedvűen, mégis elmélyülten vázolja fel a legfontosabb tudnivalókat Isten teremtő és megváltó szeretetéről, majd felkészít a szentgyónásra és magára a bérmálásra.

Nélkülözhetetlen olvasmánya lehet mindazoknak, akik bérmálkozásra készülnek.

Ára: 2.600 Ft

Megvásárolható vagy megrendelhető a Vigilia Kiadóhivatalban és a honlapunkon:

1052 Budapest, Piarista köz 1. IV. em. 420.

Telefon: 36-1-317-7246; 36-1-486-4443; Fax: 36-1-486-4444;

E-mail: vigilia@vigilia.hu; Honlap: www.vigilia.hu